

Vijeće Europe

12. svibnja 2007. Strasbourg

Europski odbor za probleme kriminaliteta (CDPC)

**STUDIJA PROVEDIVOSTI KONVENCIJE O SUZBIJANJU  
OBITELJSKOG NASILJA**

Priredili za Opću upravu za ljudska prava i pravne poslove

dr. Renée Römkens

IVA savjetodavne usluge i istraživanje javnih politika/ INTERVICT Međunarodni  
institut za studije o žrtvama (IVA Policy Research and Consultancy / INTERVICT)

dr. Rianne Letschert

INTERVICT Tilburško sveučilište Nizozemska/ Tilburg University Netherlands

[WWW.UVT.NL/INTERVICT](http://WWW.UVT.NL/INTERVICT)

Uvod .....	3
1.1. Aspekti odnosa žrtva- počinitelj i opseg problema .....	5
1.2. Vrste nasilja .....	9
1.3. Učestalost obiteljskog nasilja .....	10
1.5. Društveni stavovi: o šutnji i ambivalenciji spram obiteljskog nasilja .....	12
1.6. Oblici ponašanja pri traženju pomoći .....	13
2. Inicijative i aktivnosti za suzbijanje obiteljskog nasilja, uključujući postojeće međunarodne pravne instrumente .....	14
2.1. Međunarodni i regionalni instrumenti koji se bave obiteljskim nasiljem .....	14
2.2. Postojeći zakoni u državama članicama Vijeća Europe .....	18
3. Pravno obvezujući međunarodni instrument o obiteljskom nasilju: preliminarni zaključci.....	19
3.1. Analiza potrebe za pravno obvezujućim instrumentom.....	19
3.2. Potencijal Vijeća Europe .....	23
4. Stavke za razmatranje za konvenciju Vijeća Europe o obiteljskom nasilju .....	24
4.1. Osnovni zahtjevi: potreba za dosljedno razrađenim instrumentima utemeljenim na dokazima .....	24
Uskladene multidisciplinarne intervencije .....	25
Prikupljanje podataka i istraživanje .....	26
4.2. Svrha i opseg.....	26
4.3. Prevencija: podizanje svjesnosti, obrazovanje i informiranje .....	28
4.4.Zasebni krivični zakoni .....	29
4.5. Građansko pravo: intervencija i prevencija.....	30
4.6. Zaštita žrtava .....	30
4.7. Istražni postupak, progon i proceduralno pravo .....	32
4.8. Mehanizmi nadgledanja .....	33

## Uvod

Obiteljsko nasilje izraz je pojedinačnog napada na žrtvu, ali i na društvo. Ono ugrožava središnju vrijednost kojoj Vijeće Europe pridaje mnogo pažnje, a to je promicanje sigurnosti i zaštite unutar zajednice. Ukoliko su dobrobit i fizički integritet velikog broja ljudi unutar zajednice uistinu jako i strukturalno ugroženi u vlastitim domovima i obiteljima, na mjestu gdje se očekuje sigurnost i zaštita, tada samo društvo ima ozbiljan problem. Nasilje u bliskim odnosima iznimno je razorno i ima visoku cijenu, u materijalnom, nematerijalnom i moralnom smislu. Stoga je izrazito važno poduzeti mjere kojima će se zauzdati nasilje u obitelji i pozabaviti se njegovim posljedicama kada se ono pojavi. Ovo izvješće procjenjuje održivost Konvencije o obiteljskom nasilju Vijeća Europe u ovom trenutku.

Prvo poglavlje bavi se nizom aspekata fenomena obiteljskog nasilja bitnih za razumijevanje problema. Usredotočili smo se na specifične značajke *obiteljskog* nasilja koje ga razlikuju od drugih, općenitijih oblika viktimizacije, ali i od nasilja nad ženama općenito.

Razvijen je niz inicijativa i instrumenata na nacionalnim i internacionalnim razinama koji se hvataju u koštac sa nasiljem nad ženama, a neki od njih se, što direktno što indirektno, odnose i na obiteljsko nasilje. U drugom poglavlju bavimo se najvažnijim i najrelevantnijim postignućima do sada, i to internacionalnim (2.1.) i nacionalnim, u okviru zemalja članica Vijeća Europe (2.2.).

U trećem poglavlju razmatramo dva problema: potrebu za internacionalnim pravnim instrumentom u borbi protiv obiteljskog nasilja (3.1.) te potencijal Vijeća Europe da donese takav instrument (3.2.).

Završno poglavlje ističe glavne probleme koji se moramo razmotriti pri stvaranju budućeg, pravno obvezujućeg instrumenta. Nakon što smo ukazali na osnovne zahtjeve (4.1.), usredotočili smo se na svrhu i opseg konvencije o obiteljskom nasilju (4.2.), preventivne mjere (4.3.), zasebne krivične zakone (4.4.), građansko pravo (4.5.), zaštitu žrtava (4.6.), istražni postupak, progon i proceduralno pravo (4.7.) i mehanizme nadgledanja (4.8.).

Naša studija uz pomoć dostupnih informacija razmatra neophodnost i održivost internacionalnog pravnog instrumenta, kao i njegovu učinkovitost u borbi protiv obiteljskog nasilja nacionalnim i internacionalnim sredstvima. Zaključujemo da bi doprinos takvog opsežnog internacionalnog zakonodavstva u svom krivičnom i prekršajnom obliku u borbi protiv obiteljskog nasilja bio vrlo značajan. On bi služio i kao općeniti okvir i referenca za sve zemlje članice Vijeća Europe.

## 1.1. Aspekti odnosa žrtva- počinitelj i opseg problema

*Zlostavljanje djece, zlostavljanje starijih, zlostavljanje partnera, međusobno zlostavljanje*

Obiteljsko nasilje pojmovno i u doslovnom smislu podrazumijeva nasilje koje se događa pod okriljem doma. Ono uključuje različite oblike nasilnog ponašanja koji se vrše nad različitim kategorijama žrtava. To može biti nasilje roditelja ili skrbnika nad djecom (zlostavljanje djece, nemar, seksualno zlostavljanje i iskorištavanje), nasilje djece nad roditeljima i djedovima i bakama (zlostavljanje starijih) i nasilje između partnera (međusobno zlostavljanje). Stoga moramo jasno odrediti definiciju i opseg koncepta obiteljskog nasilja koje ćemo koristiti u ovom izvješću o održivosti, prije nego što razmotrimo djelokrug ikakvog internacionalnog pravnog instrumenta kao što je konvencija.

Socijalna i psihološka dinamika drugačija je za različite oblike nasilja, a to se osobito odnosi na psihološke i materijalne međuovisnosti između žrtava i počinitelja. Pokazatelji moći koji prevladavaju u nasilnim odnosima između roditelja i djece, partnera i bivših partnera uistinu su različiti, baš kao što su to i širi oblici društveno definiranih odnosa moći, zlostavljanja i iskorištavanje žena, djece i starijih. Ova činjenica dodatno onemogućava stvaranje zajedničkih obilježja privatne sfere obitelji unutar kojih se odvija nasilje nad djecom, starijima te među partnerima i bivšim partnerima.

Što je najvažnije, nasilje razlikujemo po odnosu prema rodu. Fizičko i psihološko nasilje nad djecom ili roditeljima, djedovima i bakama pod okriljem doma nema jasnu poveznicu sa rodom. Drugim riječima, obiteljsko nasilje koje se odvija nad žrtvama svih generacija- djecom, roditeljima, djedovima i bakama- odvija se podjednako nad oba spola, a počinitelji su i očevi i majke, sinovi i kćeri, posvojitelji i posvojena djeca oba spola.

Suprotno tome, obiteljsko nasilje među odraslima jasno je rodno određeno. Neproporcionalno više nasilja odvija se nad ženama nego nad muškarcima, a

muškarci su češći počinitelji zlostavljanja. Iako se povremeno pokrene pitanje učestalosti fizičkog nasilja žena nad muškarcima, vodeća istraživanja pokazuju a i stav javnih politika je takav, da je takvo nasilje u prosjeku daleko manje opasno nego ono nad ženama, ma kako učestalo bilo. <sup>1</sup> Jednako važno, ako ne i važnije, nasilno ponašanje žena nad muškarcima ne nastavlja se nakon rastave partnera, za razliku od nasilja nad ženama. Značajan postotak potonjeg oblika nasilja (uhodjenje ili izravno fizičko nasilje nad bivšim partnerom) traje tijekom rastave i nastavlja se unatoč rastavljenosti partnera, poglavito ako je rastavu pokrenula žrtva. U ovom periodu postoji najveći rizik od smrtnog ishoda po žrtvu (ženu), te manji po

---

<sup>1</sup> Za pregled podatka iz najnovijih međunarodnih istraživanja pogledati: Schröttle, M., Martinez, M. I drugi (2006), *Usporedna analiza učestalosti nasilja nad ženama i podataka o zdravstvenom učinku u Europi- prepreke i moguća rješenja. Testiranje usporednog pristupa u odabranim studijama./ Comparative reanalysis of prevalence of violence against women and health impact data in Europe - obstacles and possible solutions. Testing a comparative approach on selected studies.* [http://www.cahrv.uni-osnabrueck.de/reddot/CAHRVreportPrevalence\(1\).pdf](http://www.cahrv.uni-osnabrueck.de/reddot/CAHRVreportPrevalence(1).pdf). Također, Römken, R, J. van Poppel i drugi (2006), *Uvodna studija o obiteljskom nasilju u Nizozemskoj. Pregled istraživačkih metoda i zaključaka o učestalosti, odlučujućim faktorima, posljedicama i oblicima ponašanja traženja pomoći/ Preliminary study on domestic violence in the Netherlands. Literature review of research methods and findings on prevalence, determinants, consequences and help-seeking behaviour.* [http://www.emancipatieweb.nl/uploads/2221/Translation\\_total\\_small.pdf](http://www.emancipatieweb.nl/uploads/2221/Translation_total_small.pdf). Sundaram V., Curtis T., Helweg-Larsen K., Bjerregaard P. (2003), *Možemo li usporediti podatke o nasilju iz različitih zemalja?/ Can we compare violence data across countries? Circumpolar Health, pp. 389-396.* [http://ijch.oulu.fi/issues/63suppl2/ICCH12\\_Sundaram.pdf](http://ijch.oulu.fi/issues/63suppl2/ICCH12_Sundaram.pdf). Svjetska zdravstvena organizacija procjenjuje da je oko 30% ženske populacije zlostavljano u svom domu. Vidi García-Moreno, C., Henrica A.F.M. Jansen, Mary Ellsberg, Lori Heise, Charlotte Watts (2005), *Međunarodno istraživanje Svjetske zdravstvene organizacije o zdravlju žena i obiteljskom nasilju: početni rezultati o učestalosti, učincima po zdravlje i reakcijama žena/ WHO multi-country study on women's health and domestic violence against women: Initial results on prevalence, health outcomes and women's responses.* Geneva: World Health Organization.

počinitelja (muškarca).<sup>2</sup> Ta *rodna okosnica* partnerskog nasilja razlikuje obiteljsko nasilje od nasilnih zločina općenito, ali i od drugih oblika nasilja u domu.

Ono što definira odnose u obiteljskom nasilju jest *intima i/ili međuovisnost između žrtve i počinitelja u privatnoj sferi*. Jasno, postoje neke osnovne, zajedničke značajke svih oblika nasilja: nad djecom, starijima i partnerima. Međutim, razlika u samoj prirodi nasilja, odnosi i rodna dinamika koji sačinjavaju njegovu bit, imaju dalekosežne implikacije na tip intervencija, kaznenih i prekršajnih, koje su potrebne da bi učinkovito zaštitili žrtve, kaznili počinitelje i poduzeli preventivne mjere. Ako govorimo o široj definiciji obiteljskog nasilja, bitna je usklađenost potrebnih mjera. Vijeće Europe već je odlučilo odvojeno se pozabaviti problemom seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djece.<sup>3</sup> Relevantni dokumenti na koje se oslanja ova studija održivosti<sup>4</sup> usredotočili su se na oblik obiteljskog nasilja koji se

---

<sup>2</sup> Walby, S., Allen, J., (2004). *Obiteljsko nasilje, seksualni napad i uhodjenje/ Domestic violence, sexual assault and stalking: Findings from the British Crime Survey. Home Office Research Study 276*. London: Home Office Research, Development and Statistics Directorate/ Državna uprava za istraživanje, razvoj i statistiku

<sup>3</sup> Stručno povjerenstvo za zaštitu djece od seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja/ Committee of Experts on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse (PC-ES). Draft convention on the protection of children against sexual exploitation and sexual abuse. Strasbourg: 10 April 2007. PC-ES (2007) 6 E FIN

<sup>4</sup> Ti dokumenti su: *Informacijski dokument vezan uz pitanje borbe protiv nasilja nad ženama/ Information document concerning combating domestic violence against women. CDPC-BU (2007) 20*. Strasbourg, 5 travnja 2007.; *Izvešće o sažetku sastanka/ Summary meeting report. CDPC-BU (2007) 23 fin*, 26. travnja 2007., paragraf 19-23; *Preporuka odbora ministara zemljama članicama o zaštiti žena od nasilja i dodatak/ Recommendation Rec (2002)5 of the Committee of Ministers to member states on the protection of women against violence and explanatory memorandum; Provedba i praćenje provedbe preporuke o zaštiti žena od nasilja/ Implementation of and follow-up to Recommendation Rec (2002)5 on the protection women against violence. Borba s nasiljem nad ženama/ (EG-S-MV (2004) RAP FIN rev. Combating violence against women. Studija procjene mjera i aktivnosti poduzetih u zemljama članicama Vijeća Europe/ Stocktaking study on the measures and actions taken in Council of Europe member states. 2006.*, priredili Carol Hagemann-White, Judith Katenbrink i Heike Rabe. Opća uprava za ljudska prava/ Directorate General of

definira kao zlostavljanje partnera i bivših partnera. Nadalje, važno je naglasiti da su i djeca koja su odrastala u nasilnom okruženju pretrpjela negativne posljedice po svoj emocionalan, kognitivan i društveni razvoj. Sprječavanje obiteljskog nasilja imat će preventivan učinak na generacije koje tek dolaze.

Nasilje među članovima obitelji nije prvenstveno problem heteroseksualnih ili oženjenih parova. Upravo je veliki broj prijava od strane adolescenata i mladih žena razbio predrasudu po kojoj je za nasilje bitan bračni status ili zajednički život.<sup>5</sup>

Do danas još nema pouzdanih (tj. utemeljenih na uzorku stanovništva i uopćenih) statističkih podataka o učestalosti obiteljskog nasilja, poglavice međusobnog nasilja među partnerima i bivšim partnerima, u istospolnim zajednicama. Kvalitativni

---

Human Rights, Strasbourg, 2006. Radna skupina za borbu protiv nasilja nad ženama/ Task Force to Combat Violence against Women (TFV), *Odabir međunarodnih instrumenata i deklaracija relevantnih za borbu protiv nasilja nad ženama/ Selection of international instruments and declarations relevant to combating violence against women (EG-TFV (2006)4; Informacijski dokument Vijeća Europe o aktivnostima u borbi protiv nasilja nad ženama/ Information document on the Council of Europe's action to combat violence against women (EG-TFV (2006) 2 rev. Zakonodavstvo u zemljama članicama Vijeća Europe u području nasilja nad ženama/ Legislation in the member states of the Council of Europe in the field of violence against women. Volumes I and II (EG (2007). Opća uprava za ljudska prava/ Directorate General of Human Rights, Strasbourg, January 2007.*

<sup>5</sup> Römkens, R., S. Mastenbroek (1998), Buđenje sreće. Dinamika odnosa: djevojke i mlade žene koje zlostavljaju njihovi dečki/ Budding happiness. The relational dynamics of the abuse of girls and young women by their boyfriends. R. Klein (Ed), *Multidisciplinary perspectives on family violence*. London: Routledge, 58-75.

Vidi također Schröttle, M., Martinez, M. i drugi. (2006), Usporedna analiza učestalosti nasilja nad ženama i podataka o zdravstvenom učinku u Europi- prepreke i moguća rješenja. Testiranje usporednog pristupa u odabranim studijama. / Comparative reanalysis of prevalence of violence against women and health impact data in Europe - obstacles and possible solutions. Testing a comparative approach on selected studies.

[http://www.cahrv.uni-osnabrueck.de/reddot/CAHRVreportPrevalence\(1\).pdf](http://www.cahrv.uni-osnabrueck.de/reddot/CAHRVreportPrevalence(1).pdf).



podaci ukazuju na činjenicu da nasilje u lezbijskim i homoseksualnim vezama nije izuzetak. <sup>6</sup> Pitanje je može li se takvo nasilje označiti kao nasilje utemeljeno na rodu, koje se inače temelji na širim, društveno utemeljenim različitostima između partnera. Problem obiteljskog nasilja u homoseksualnim vezama nameće interesantno pitanje kako su točno rod i rodna dinamika povezani sa spolnim različitostima. Potrebna su daljnja istraživanja o ovom obliku obiteljskog nasilja da bi se otkrilo kakve su mjere nužne i održive.

Zbog svega navedenog, ova se studija usredotočila na obiteljsko nasilje između partnera ili bivših partnera u muško- ženskim vezama. Potreban je opsežan pristup koji uključuje mjere spram počinitelja i žrtava te je stoga važno uključiti i muškarce i žene, jer oba spola mogu biti i žrtve i počinitelji obiteljskog nasilja.

## 1.2 Tipovi nasilja

Samo po sebi, razlikujemo tri osnovna tipa nasilja:

1. *Fizičko nasilje*: povreda tjelesnog integriteta osobe (ili prijetnja tome) protiv želje te osobe, a koje rezultira boli ili ozljedom; ovo podrazumijeva napad, teški napad ili ubojstvo. Rizik od ubojstva žene trpe poglavito za vrijeme rastave od partnera. Obiteljsko nasilje uobičajeno podrazumijeva opetovane nasilne činove.

2. *Seksualno nasilje*: seksualan čin počinjen protiv nečije volje i/ili pod prisilom, bez obzira na bračni status žrtve i počinitelja. Ovo podrazumijeva silovanje (koje se definira kao oralna, vaginalna ili analna penetracija u tijelo) i druge oblike seksualne prisile od strane partnera ili bivšeg partnera.

3. *Psihološko nasilje*: razni oblici sustavnog zastrašivanja, uznemiravanja i drugog ponašanja koje ograničava slobodu ponašanja kod žrtve protiv njene volje. Pod tim

---

<sup>6</sup> Ristock, J. (2002), No more secrets. *Violence in lesbian relationships*. New York: Routledge. Vidi također "Obiteljsko nasilje u homoseksualnim i lezbijskim vezama"/ 'Domestic violence in gay and lesbian couples'.

[http://www.psychpage.com/gay/library/gay\\_lesbian\\_violence/dv\\_gay\\_couples\\_intro.html](http://www.psychpage.com/gay/library/gay_lesbian_violence/dv_gay_couples_intro.html).

podrazumijevamo prisilu žrtve da podnosi ponašanje koje narušava njenu slobodu i/ili sigurnost.

Ova se tri tipa nasilja često preklapaju u pojavnosti.

*Prisilni brakovi i ubojstva iz časti* dva su posebna oblika obiteljskog nasilja koje treba zasebno spomenuti. Oni su izravno povezani sa rastućim brojem migranata u zemlje članice Vijeća Europe i stoga se može očekivati njihov rast u budućnosti. Utjelovljuju spoj različitih oblika prethodno spomenutih nasilja. U nekim migrantskim zajednicama neke obitelji preferiraju ženidbe unutar iste zajednice. Mlade žene iz zemlje porijekla za određenu zajednicu prisiljene su migrirati u Europu da bi se udale za muškarca iz odgovarajuće zajednice u novoj zemlji domaćina. Takozvana ubojstva iz časti mogu se pojaviti u takvim zajednicama ukoliko se mlade žene odupru tradiciji i požele ostvariti romantičnu vezu po vlastitom izboru. I žena, a ponekad i njen partner riskiraju da ih ubije njena obitelj.

### **1.3. Učestalost obiteljskog nasilja**

Složenost pojma obiteljskog nasilja uz osjetljivost pojedinaca i društva na ovu temu, otežava prikupljanje pouzdanih podataka za istraživanje obiteljskog nasilja. Definicije obiteljskog nasilja različite su od istraživanja do istraživanja. Kulturološke i društvene različitosti između zemalja neosporivo dodatno otežavaju prikupljanje podataka. Trenutno još uvijek nemamo važeći i provjeren međunarodni instrument za mjerenje obiteljskog nasilja, iako postoje neke inicijative čiji se rezultati očekuju do kraja 2007. <sup>7</sup> Usporedbom podataka iz različitih zemalja ovo se iznova dokazalo kao veliki problem. <sup>8</sup> Imajući to u vidu,

---

<sup>7</sup> Međunarodno istraživanje nasilja nad ženama/ The International Violence Against Women Survey (IVAWS), sadrži odjeljak o obiteljskom nasilju i do sada uključuje Australiju, Švicarsku, Dansku, Grčku, Mozambik, Poljsku, Costa Ricu, Hong Kong i Češku. Australija je predstavila rezultate 2004. Usporedbeno izvješće o svim prikupljenim podacima se očekuje krajem 2007.

<sup>8</sup> Vidi Römken, R, J. van Poppel i drugi (2006), Uvodna studija o obiteljskom nasilju u Nizozemskoj. Pregled istraživačkih metoda i zaključaka o učestalosti, odlučujućim faktorima, posljedicama i oblicima ponašanja traženja pomoći/ Preliminary study on domestic violence in the

možemo predstaviti jednu opću sliku u kojoj različiti statistički podaci mogu ukazati na različitost definicija obiteljskog nasilja.

Diljem zemalja, od jedne petine do jedne četvrtine žena su barem jednom osjetile fizičko nasilje u svom odraslom životu. Prijelazna usporedba ukazuje da je njih 12 do 15% starijih od šesnaest godina iskusilo *opetovano* fizičko, emocionalno ili seksualno zlostavljanje.<sup>9</sup> Podaci o seksualnom nasilju pokazuju najveća odstupanja, što je posljedica činjenice da postoje drugačije definicije seksualnog nasilja i silovanja. Najuža definicija silovanja je «prisilan» seksualni odnos i njegova se pojavnost bilježi od 5 do 7% kod žena koje su silovali partneri ili bivši partneri u nekom trenutku njihova života. Šire definicije dovode do pojavnosti silovanja u iznosu od oko 10%.<sup>10</sup> Nemamo pouzdane podatke kojima bi predstavili međudržavne statistike o psihološkom nasilju. Podaci o prijavljenom uhodanju od strane partnera jako variraju. S obzirom na međunarodna istraživanja i istraživanja iz Sjeverne Amerike, sa zadržkom procjenjujemo da je učestalost u rasponu od 5 do 10% kod svih odraslih žena.<sup>11</sup>

#### 1.4. Opetovana viktimizacija i psihološki učinak

---

Netherlands. Literature review of research methods and findings on prevalence, determinants, consequences and help-seeking behaviour. [www.emancipatieweb.nl/uploads/2221/Translation\\_total\\_small.pdf](http://www.emancipatieweb.nl/uploads/2221/Translation_total_small.pdf) ; Sundaram V., Curtis T., Helweg-Larsen K., Bjerregaard P. (2003), Možemo li usporediti podatke o nasilju iz različitih zemalja?/ Can we compare violence data across countries? *Circumpolar Health*, pp. 389-396.

[http://ijch.oulu.fi/issues/63suppl2/ICCH12\\_Sundaram.pdf](http://ijch.oulu.fi/issues/63suppl2/ICCH12_Sundaram.pdf)

<sup>9</sup> Vidi 5 Schröttle i drugi (2006), vidi 8 Römkens i drugi (2006)

<sup>10</sup> Vidi 5 Schröttle i drugi; vidi 8 Römkens i drugi (2006). Vidi također Römkens, R (1997) Učestalost zlostavljanja supruga u Nizozemskoj. Kombinirajući kvantitativne i kvalitativne metode. /Prevalence of wife abuse in the Netherlands. Combining quantitative and qualitative methods. *Journal of Interpersonal Violence*. 12, 1997, 1, 99-125

<sup>11</sup> Römkens, R (2006), Zaštita progonitelja. Može li kazneni zakon zaštititi žrtve uhodanja?/ Protecting prosecution. The powers of criminal law to protect victims of stalking. *Violence against Women* 2, (2006), 160-187.

Značajan udio obiteljskog nasilja nije ograničen na pojedinačne slučajeve, već se razvija u obrasce opetovanog nasilja. Mnoge žrtve obiteljskog nasilja pate od simptoma kronične traumatiziranosti. Ovo se često dovodi do posttraumatskih i depresivnih stanja koja se postepeno povlače nakon rastave. Obiteljsko nasilje ima specifičan psihološki i fizički utjecaj na zdravlje i to treba imati u vidu pri planiranju pravnih mjera, jer posljedice zlostavljanja negativno utječu na spremnost žrtava da se uključe u kazneno - pravni sustav (govorimo u ulaganju žalbi ili svjedočenju). Strah od osvete česta je posljedica stalne viktimizacije i može se zadržati godinama nakon prestanka stvarne prijetnje.<sup>12</sup>

### **1.5. Društveni stavovi: o šutnji i ambivalenciji spram obiteljskog nasilja**

Obiteljsko nasilje je pojava koja uzrokuje jake moralne reakcije. U ovom dijelu naglašavamo više aspekata koje treba uzeti u obzir pri razmatranju zakonskih odredbi, jer će upravo oni određivati društveni konsenzus i podršku bilo kojem obliku regulacije.

#### *Društveni stavovi prema moralnosti i/ili neprihvatljivosti obiteljskog nasilja*

Tek se nedavno nasilje nad ženama nedvosmisleno osudilo na društvenoj razini, ali i u domeni javnih politika i zakonodavstva. Ovo je važan, ali i krhak povijesni preokret. Iako *Preporuka (2002)5 o nasilju nad ženama* otkriva izniman napredak prema javnoj osudi nasilja nad ženama, neki bitni dijelovi preporuke još uvijek čekaju provedbu u zemljama članicama.<sup>13</sup> Činjenica je da se obiteljsko nasilje događa u bliskim vezama i odnosima gdje pojedinci očekuju ne uplitanje od strane drugih u smislu oblikovanja vlastite privatnosti i stoga je tim teže prihvatiti obiteljsko nasilje kao pitanje javne politike i regulative. Vlade trebaju zauzeti jasan i čvrst stav u obrazovanju javnosti da je «privatno nasilje»- koje se sastoji od

---

<sup>12</sup> Jones, L. M. Hughes, Unterstaller, (2001), Posttraumatski stresni sindrom (PTSP) kod žrtava obiteljskog nasilja/ Post-traumatic stress disorder (PTSD) in victims of domestic violence. A review of the research, *Trauma, Violence, & Abuse*. Vol. 2, No. 2, 99-119

<sup>13</sup> Vidi 4, Stocktaking study (2006)

širokog opsega povrede osnovnih ljudskih prava mnogih pojedinaca, poglavito žena- ne samo s pravom pitanje javne regulacije, nego i predmet ozbiljnog javnog problema. Ovo podizanje svjesnosti iznimno je bitan korak prema uspješnoj borbi protiv praksi koje pridonose obiteljskom nasilju.

#### *Stišavanje i podložnost zastrašivanju*

Intimnost koja postoji između žrtve i počinitelja često podrazumijeva lojalnost i podvojene stavove spram počinitelja, što se ponekad odnosi i na razdoblje nakon rastave. Ovo se poglavito odnosi na djecu koja svjedoče nasilju, dok ih njihova emocionalna i materijalna ovisnost sprječava da se distanciraju od zlostavljača. Za odrasle žrtve i djecu žrtve ovo prerasta u podložnost zastrašivanju i pritiscima od strane zlostavljača. Saznanja o psihološkoj dinamici intimne sfere i ovisnosti ključna su u određivanju ispravnog pristupa žrtvama u kazneno - pravnom kontekstu te vrste podrške koja će olakšati uspješan istražni postupak i progon počinitelja.

#### *Ograničena vidljivost ozljeda i prikupljanje podataka*

Nasilje se najčešće dobro skriva i nije vidljivo drugima niti ima svjedoka. Društveno i psihološki gledano, ovo pridonosi izolaciji žrtve. Ta je izolacija bitna prepreka koju treba prevladati prije nego se žrtva suprotstavi zlostavljaču i potraži pomoć. Iz perspektive kaznenog prava ovaj vid obiteljskog nasilja otežava proces sakupljanja dokaza. Psihološki učinak, čak ni fizičke oznake nasilja, nisu uvijek neposredno vidljivi zato što skrivanje ozljeda i boli predstavlja uobičajeni obrambeni mehanizam opetovano zlostavljane žrtve.

## **1.6. Oblici ponašanja pri traženju pomoći**

U početku, većina zlostavljanih u obiteljskom nasilju oklijeva potražiti pomoć dok su još u vezi s partnerom. Do one mjere do koje nam to pokazuju podaci međunarodnih istraživanja, žrtve se, od svih profesionalnih službi, najčešće obraćaju liječnicima opće prakse (zbog medicinskih ozljeda i psihosomatskih smetnji), socijalnim radnicima i policiji. Manji broj traži zaklon u skloništima

(procjenjuje se oko 5%). Značajan broj ne traži profesionalnu pomoć, čak ni nakon što pretrpe ozbiljne povrede. Ključno je omogućiti anonimne telefonske linije pomoći kojima bi žrtve imale pristup 24 sata dnevno, sedam dana tjedno, da bi se prevladao osjećaj izolacije i srama i započeo postupak osnaživanja kroz javne istupe protiv viktimizacije počinjene od strane njihovog partnera. <sup>14</sup>

## **2. Inicijative i aktivnosti za suzbijanje obiteljskog nasilja, uključujući postojeće međunarodne pravne instrumente**

### **2.1. Međunarodni i regionalni instrumenti koji se bave obiteljskim nasiljem<sup>15</sup>**

I na međunarodnoj i na regionalnoj razini poduzete su razne aktivnosti s ciljem borbe protiv nasilja nad ženama te se usvajaju razni instrumenti u svrhu regulacije ovog složenog područja. Osnivanje Radne skupine za borbu protiv nasilja nad ženama, uključujući obiteljsko nasilje 2006. godine, označava rastuću predanost Vijeća Europe ovom problemu. Ova je skupina zadužena za procjenu napretka na nacionalnim razinama te stvaranje instrumenata koji bi mjerili razvoj na sve europskoj razini. <sup>16</sup> Obiteljsko nasilje - koje se definira kao opetovano zlostavljanje i povreda fizičkog, seksualnog i psihološkog integriteta osobe - često nije predmet *posebnih* regulativa i instrumenata. Ovaj dio daje kratak pregled najvažnijih

---

<sup>14</sup> Plichta, S.B., (2004). Nasilje među partnerima i fizičke posljedice na zdravlje/ Intimate partner violence and physical health consequences, *Journal of Interpersonal Violence*, 19, 11, 1296-1323. Campbell, J.C. (2002), Zdravstvene posljedice nasilja među partnerima/ Health consequences of intimate partner violence, *Lancet* 359, 1331-1336; World Health Organization (2005).

<sup>15</sup> Za cjelovit pregled vidi Izbor međunarodnih instrumenata i deklaracija vezanih uz borbu protiv nasilja nad ženama/ Selection of international instruments and declarations relevant to combating violence against women, Radna skupina za borbu protiv nasilja nad ženama, uključujući obiteljsko nasilje/ Task Force to Combat Violence against Women, including Domestic Violence, EG-TFV (2006) 4, prvi sastanak Radne skupine, (Strasbourg, 21-23 veljače 2006)

<sup>16</sup> Vidi 4, *Informacijski dokument*

aktivnosti i instrumenata koji trenutno postoje. To će nam pomoći procijeniti treba li donijeti posebnu konvenciju koja će pokrivati pitanje obiteljskog nasilja (3.1.).

Vijeće Europe prihvatilo je dvije preporuke koje se posebno odnose na pitanje obiteljskog nasilja: *Preporuka 85(4) o nasilju u obitelji* te *Preporuka 90(2) o društvenim mjerama koje se tiču nasilja u obitelji*. Također su se složili oko općenitije *Preporuke (2002)5 o zaštiti žena od nasilja*<sup>17</sup>, a koja uključuje odredbe usmjerene svim oblicima nasilja nad ženama, kao i dodatne mjere protiv nasilja u obitelji (paragrafi 55 - 59). Baš bi ova preporuka, s opširnim dodatkom, mogla poslužiti kao primjer za Europsku konvenciju o obiteljskom nasilju. Osim ovog tematskog dokumenta, Vijeće je izdalo nekoliko preporuka koje bi trebale jamčiti prava žrtvama zločina unutar kazneno - pravnog sustava. Jedna od njih je *Preporuka (85)11 o položaju žrtve unutar djelokruga ovlasti kaznenog prava i postupka* iz 1985. godine. Zadnja i najobuhvatnija je *Preporuka (2006)8 o pomoći žrtvama zločina* donesena 14. svibnja 2006. godine. Parlamentarna skupština Vijeća Europe donijela je nekoliko rezolucija i preporuka koje se odnose na problem nasilja nad ženama. Preporuka 1582 (2002) i 1681 (2004) bave se isključivo obiteljskim nasiljem nad ženama. Konačno, tu je važeća i *Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, poglavito njene odredbe o

---

<sup>17</sup> Treća ministarska konferencija o jednakosti žena i muškaraca (Rim, listopad 1993) smatra se polazišnom točkom pojačanih aktivnosti u smjeru borbe protiv nasilja nad ženama. Jedan od rezultata bio je Plan akcije (Plan of Action) koji je sadržavao politička, sudbena, institucionalna, obrazovna, kulturološka i druga sredstva za borbu protiv nasilja nad ženama. Vidi *Informacijski dokument vezan za pitanje borbe protiv nasilja nad ženama/ Information document concerning combating domestic violence against women, Secretariat memorandum*; priredila Opće uprava za pravna pitanja, 5. travnja 2007. Za detaljnije informacije vezane uz aktivnosti Vijeća Europe na području obiteljskog nasilja vidjeti *Informacijski dokument vezan uz pitanje borbe protiv nasilja nad ženama/ Information document concerning combating domestic violence against women EG-TFV (2006)*, Radna skupina za borbu protiv nasilja nad ženama, uključujući obiteljsko nasilje, drugi sastanak Radne skupine, (Strasbourg, 25-27. travnja 2006)

ne - diskriminaciji, pravu na privatan i obiteljski život, pravu na slobodu i sigurnost, zabranu mučenja i nečovječnog postupanja i pravu na život.

Na međunarodnoj ili globalnoj razini Ujedinjeni Narodi poduzeli su razne mjere i prilagodili deklaracije i rezolucije koje se bave nasiljem nad ženama. Najvažnije su *Deklaracija o uklanjanju nasilja nad ženama*<sup>18</sup>, *Pekinška deklaracija*<sup>19</sup>, ishod 23. zasjedanja Opće skupštine naslovljene «Žene 2000: Rodna jednakost, razvoj i mir za 21. stoljeće»<sup>20</sup>, i Deklaracija usvojena na 49. zasjedanju Odbora za položaj žena.

<sup>21</sup> Nadalje, Opća skupština UN-a nedavno je usvojila Rezoluciju 61/ 143 pod nazivom «Pojačavanje napora za uklanjanje svih oblika nasilja nad ženama».<sup>22</sup>

Naglašava se, među ostalim, da je «potrebno poduzeti mjere za uklanjanje svih oblika nasilja nad ženama sredstvima *sustavnog, obuhvatnog, multidisciplinarnog i održivog pristupa*, kojeg istovremeno prate jaki institucionalni mehanizmi i novčana sredstva, a sve to kroz nacionalne akcijske planove, bilo da se radi o međunarodnim udruženjima, nacionalnim razvojnim planovima, strategijama za ukidanje siromaštva i drugim sličnim programima iz više disciplinarnih područja».<sup>23</sup>

U ranijim fazama UN je već donio nekoliko bitnih međunarodnih instrumenata. Tri najvažnija su *Konvencija u uklanjanju svih oblika nasilja nad ženama (CEDAW)*, UN-ov *Protokol o prevenciji, suzbijanju i kažnjavanju trgovanja ljudima, posebice ženama i djecom* (kao dodatak UN-ovoj *Konvenciji protiv transnacionalnog organiziranog kriminala*), i *Rimski statut* Međunarodnog suda za zločine (ICC) koji rodne zločine i seksualno nasilje svrstava pod kazneno pravo.

---

<sup>18</sup> Rezolucija 48/104

<sup>19</sup> *Izješće 4. Svjetske konferencije o ženama, Peking, 4-15. rujna 1995* (publikacija UN-a, broj E.96.IV.13), poglavlje I, rezolucija 1, aneksi I i II

<sup>20</sup> Rezolucija S-23/2, aneks, i Rezolucija S-23/3, aneks

<sup>21</sup> Vidi *Službene podatke ekonomskog i socijalnog vijeća/ Official records of the Economic and Social Council, 2005, Dodatak br. 7* i ispravak (E/2005/27 Corr.1), poglavlje 1, odjeljak A

<sup>22</sup> Usvojeno 19. prosinca 2006.

<sup>23</sup> GA Rezolucija 61/143, paragraf 8



Nijedan od ovih instrumenata ne pokriva obiteljsko nasilje kao zasebnu cjelinu<sup>24</sup>. Usprkos tome, zaslužuju da ih spomenemo kao primjer osiguravanja prava žrtvama zločina te zbog brige o posebnim potrebama koje određena grupa žrtava ima (*Rimski statut, UN-ov Protokol*), kao i zbog preporuka proizašlih iz razmatranja problema nasilja nad ženama u sklopu spomenutih dokumenata (CEDAW).

Počnimo sa *Statutom* Međunarodnog suda za zločine (ICC) koji označava prekretnicu u proučavanju žrtava- viktinologiji.<sup>25</sup> Usporedimo li pravila koja su se odnosila na postojeće međunarodne tribunale (kao što su oni za bivšu Jugoslaviju ili Ruandu), glavna su poboljšanja usmjerena prema poboljšanju zaštite žrtava, njihovoj uključenosti u procese, i boljim uvjetima naknade štete<sup>26</sup>. Najvažnija odredba *Rimskog statuta* je stvaranje općenitijeg modela po kojem pravni sustav može učinkovitije ostvariti prava žrtava bez ugrožavanja prava optuženih na pošteno suđenje. Što se tiče CEDAW-a, odbor koji nadgleda njegovu provedbu objavio je dvije preporuke potvrđujući tako da nasilje nad ženama spada pod djelokrug primjene ove Konvencije: *Opća preporuka 12.* (8. zasjedanje, 1989.) i nešto mlađa *Opća preporuka 19.* (11. zasjedanje, 1992.) *o nasilju nad ženama*<sup>27</sup>. *Preporuka 12.* naglašava da «članci 2., 5., 11., 12. i 16. Konvencije zahtijevaju od država članica da djeluju u smislu zaštite žena od nasilja bilo koje vrste unutar obitelji, na radnom mjestu ili nekom drugom području društvenog života.»

---

<sup>24</sup> Bečka deklaracija i program akcije usvojeni su 1993. na UN-ovoj Svjetskoj konferenciji o ljudskim pravima. Ona izrijeком prepoznaje obiteljsko nasilje i druge oblike nasilja kao povredu ljudskih prava.

<sup>25</sup> Marc Groenhuijsen, Međunarodni protokoli za zaštitu prava žrtava i neka promišljanja o važnosti nedavnih pomaka u proučavanju žrtava, R. Snyman & L. Davis *Viktinologija u Južnoj Africi/ Victimology in South Africa*, Pretoria, Van Schaik Publishers 2005., str. 333-351

<sup>26</sup> Sam Garkawe, Žrtve i Međunarodni sud za zločine: tri osnovna problema, *International Criminal Law Review*, 3, str. 345-365, 2003.

<sup>27</sup> Vijeće CEDAW-a u Općim preporukama br. 19. objavljuje Članak 6. koji «u definiciju diskriminacije uključuje rodno nasilje, tj. nasilje koje je usmjereno prema ženi zato što je žena ili ono koje pogađa žene više nego muškarce.»

*Preporuka 1.9*, paragraf 24. donose «mjere potrebne za prevladavanje obiteljskog nasilja, a uključuju: (I) kaznene, kada je potrebno, i prekršajne sankcije u slučajevima obiteljskog nasilja; (II) legalizaciju uplitanja u slučajeve napada ili ubojstva iz časti ženskog člana obitelji; (III) mrežu institucija koje će osiguravati sigurnost i zaštitu žrtava obiteljskog nasilja, uključujući skloništa, savjetovanja i programe rehabilitacije; (IV) programe rehabilitacije za počinitelje obiteljskog nasilja; (V) sustav potpore za obitelji u kojima se dogodi incest ili seksualno zlostavljanje.» *UN-ov Protokol o žrtvama trgovanja ljudima* može također služiti kao dobar primjer, jer je uzeo u obzir posebne potrebe žrtava, upućujući tako i na probleme imigranata. Problem uravnoteživanja provođenja zakona te progona s jedne strane i zaštite žrtava s druge, bio je jedan od glavnih zadataka ovog UN-ovog Protokola.

## **2.2. Postojeći zakoni u državama članicama Vijeća Europe**

*Studija procjene* (2006.) Vijeća Europe<sup>28</sup> zaključuje da su pravne mjere za sprječavanje obiteljskog nasilja, zaštitu žrtava i kažnjavanje počinitelja poprilično raštrkane i značajno se razlikuju od države do države. Većina država članica nema poseban zakon o fizičkom obiteljskom nasilju. U većini zemalja ono spada pod opće zakone (o napadu, teškom napadu ili ubojstvu). U nekim zemljama obrađeno je unutar općih odredbi koje sadržavaju primjere prekršaja obiteljskog karaktera. Tek je manji broj zemalja donio zakone o obiteljskom nasilju ili posebne zakone o nasilju nad ženama koji pokrivaju obiteljsko nasilje nad ženama.

Zakoni o seksualnom zlostavljanju odraslih, bivših partnera također se međusobno mnogo razlikuju. Silovanje u braku se ne smatra zločinom u svim zemljama članicama. Samo je 12 zemalja uklonilo stavku izuzeća silovanja u braku.

Psihološko nasilje kao takvo još se uvijek ne kažnjava u sklopu kaznenog zakona. U nekim državama posebno izglasani zakoni o uhodenju stavili su ovaj oblik zlostavljanja pod djelokrug kaznenog zakona, prepoznajući tako ozbiljnost

---

<sup>28</sup> Vidi 4, *Studija procjene 2006./ Stocktaking study 2006*

opetovanih povreda osobnog integriteta kroz telefonske pozive, pisma, praćenje, zastrašivanja i prijetnje. Nedavno izvješće Vijeća Europe o zakonodavstvu o nasilju nad ženama<sup>29</sup> potvrđuje ovaj zaključak o neskladu i nedostatku sveobuhvatnosti u zakonodavstvu kada govorimo o psihološkom nasilju. Te razlike mogu se pripisati dvima faktorima: vrsti zakonodavnog sustava, bilo da se radi o akuaztorskom ili inkvizicionom pravnom sustavu (što češće utječe na postupak a ne na sadržaj), i postojanju ustava koji štiti ljudska prava. Postojanje konvencije pomoglo bi pri utvrđivanju postoje li narušavanja ljudskih prava i osnovnih sloboda kod slučajeva nasilja nad ženama. Od četrdeset zemalja koje su predale podatke o svom zakonodavstvu za izvješća o nasilju nad ženama, većina ih pokušava zakonima riješiti pitanje obiteljskog nasilja na ovaj ili onaj način. Neke su uvele posebne zakone i/ ili zakonske procedure šaljući tako jasnu poruku o neprihvatljivosti obiteljskog nasilja. Postoji također sve prisutnija spremnost od strane nekih država da uvedu nove mjere kao što su zabrane pristupa koje brane počinitelju ulazak u žrtvin dom i/ ili druge prostorije. Ovaj bi pravac razvoja mogao imati motivirajući učinak na druge zemlje članice. Zaključujemo da unatoč razlikama među državama članicama, postoji jaki zakonodavni i politički temelj za usklađivanje zakona putem konvencije o obiteljskom nasilju.

### **3. Pravno obvezujući međunarodni instrument o obiteljskom nasilju: preliminarni zaključci**

#### **3.1. Analiza potrebe za pravno obvezujućim instrumentom**

I na društvenoj i na političkoj razini osjeća se potreba za razvijanjem učinkovite politike o obiteljskom nasilju u zemljama članicama Vijeća Europe. Ta povišena

---

<sup>29</sup> *Zakonodavstvo u zemljama članicama Vijeća Europe u području nasilja nad ženama/ Legislation in the member states of the Council of Europe in the field of violence against women*, Svezak I. (od Albanije do Irske) i Svezak II. (od Italije do Ujedinjenog Kraljevstva). Siječanj 2007.

[www.coe.int/equality](http://www.coe.int/equality)

razina svjesnosti može pružiti pokretačku silu potrebnu da inicijative Vijeća potaknu zemlje članice da usklade svoje pristupe. *Studija procjene* ističe potrebu za «povezivanjem pravnih okvira (kao što su kazneno pravo i mjere zaštite, kažnjavanje obiteljskog nasilja, određivanje pravila kontakata s djecom, mjere o obiteljskom nasilju unutar zakona o useljenicima) da bi došli do sustavnog i učinkovitog odgovora na nasilje nad ženama.» Također, potiče se i stvaranje strožih pravila. Iako *Preporuka (2002)5* ističe da zemlje moraju razviti nacionalne akcijske planove za problem nasilja nad ženama, tek je njih 19 to učinilo do danas.<sup>30</sup> Zamjenik glavnog tajnika Vijeća nedavno je podcrtao snažan učinak novog, pravno obvezujućeg sustava Vijeća koji se tiče obiteljskog nasilja.<sup>31</sup>

Uvodno pitanje kojeg treba razmotriti kada raspravljamo o potrebi donošenja konvencije o obiteljskom nasilju jest kakav bi učinak ta konvencija imala u okvirima postojećih međunarodnih instrumenta. S jedne strane važno je ne podcijeniti važnost postojećih međunarodnih preporuka i rezolucija koje se indirektno i ponekad direktno tiču obiteljskog nasilja. Preporuke često imaju jak moralni učinak, te su ujedno i praktični smjerokaz zemljama članicama u njihovu postupanju. Takvi instrumenti imaju vrijednost zato što ih veliki broj zemalja priznaje i prihvaća. Iako nemaju pravno obvezujući učinak, možemo ih promatrati kao potvrđene zajedničke ciljeve i načela međunarodne zajednice. Često ih upotrebljavamo kao referentnu mjernu točku pri procjenjivanju napretka u područjima na koja se odnose. Stoga, iako blage zakonske norme nemaju pravne posljedice, države često teže tome da ih se pridržavaju.

---

<sup>30</sup> *Informacijski dokument vezan za pitanje borbe protiv nasilja nad ženama/ Information document concerning combating domestic violence against women, Secretariat memorandum*, priredila Opće uprava za pravna pitanja, 5. travnja 2007., paragraf 18; vidi 4, *Studija procjene 2006./ Stocktaking study 2006*

<sup>31</sup> Govor zamjenika Glavnog tajnika Vijeća Europe, Seminar o aktivnoj uključenosti muškaraca u borbu protiv obiteljskog nasilja, Zagreb (Hrvatska), 9. svibnja 2007.

S druge strane, ako blagi zakoni mogu imati rigorozan učinak, stoji i suprotno - strogi zakoni ne pružaju uvijek najprihvatljiviji instrument kojim bi se utjecalo na politike i praksu. Usvajanje pravno obvezujućih instrumenata ne znači automatsko prilagođavanje nacionalnog zakonodavstva zemlje članice, a ni stvaranje potrebne infrastrukture za ostvarivanje prava ili sukladnosti. Potrebno je više od toga, što ćemo pokušati i dokazati u raspravi o važnosti prikladnog mehanizma nadgledanja. Usprkos navedenom, želimo istaknuti četiri važna razloga za donošenje pravno obvezujućeg instrumenta kao što je konvencija. Prvi, do danas ne postoji nijedan pravno obvezujući dokument koji se bavi kaznenim i prekršajnim aspektima međusobnog nasilja na sveobuhvatan, dostatan detaljan način. S obzirom na opseg i rasprostranjenost problema, nužno je blagovremeno pristupiti usmjerenom rješavanju problema. Danas svjedočimo rascjepkanim i međusobno vrlo različitim pristupima u zemljama članicama Vijeća Europe. Europski odbor za pitanje kriminaliteta nedavno je zaključio da je «iz odgovora zemalja članica jasno da obiteljsko nasilje nije posebice definirano u zakonodavstvima svih država. U nekim slučajevima nije uopće spomenuto ili se smatra dijelom zakona koji se bave općenito povredom osobne slobode ili ljudskog dostojanstva. Neke zemlje članice imaju posebne zakone koji zabranjuju obiteljsko nasilje.»<sup>32</sup> Konvencija Vijeća Europe bi tako mogla ojačati ujednačenost pristupa unutar zemalja članica. To je samo po sebi dostatan razlog za donošenje konvencije, a unutar konteksta Vijeća Europe ojačava ga činjenica o nedavnom proširenju Europske Unije.

Drugi razlog je pojačana imigracija u zemlje članice. Ona pridonosi posebnosti i osjetljivosti problematike nasilne viktimizacije žena. Ne samo da svjedočimo brzorastućem problemu trgovanja ženama, koje obično prisiljava na prostituciju i seksualno ropstvo, nego primjećujemo i povećanje broja slučajeva obiteljskog nasilja u nekim manjinskim etničkim zajednicama. Govorimo dakako o prisilnim

---

<sup>32</sup> *Informacijski dokument vezan uz pitanje borbe protiv nasilja nad ženama/ Information document concerning combating domestic violence against women*, Europski odbor za pitanje kriminaliteta, 5. travnja 2007., paragraf 28.

brakovima i ubijanju žena u ime očuvanja takozvane obiteljske časti. Ova veza migracije i obiteljskog nasilja nad ženama naglašava hitnost i potrebu Vijeća Europe da zauzme jasan stav protiv obiteljskog nasilja. Ovo bi označilo moralni značaj borbe protiv viktimizacije u obitelji, koja uglavnom pogađa žene, a to je osnovna briga Vijeća Europe vezano uz ljudska prava. U sklopu stalne debate koja se vodi o kulturološkim različitostima naspram političkom jedinstvu, ključno je ostvariti regulativu koja omogućava kulturološke različitosti koje ne ugrožavaju zaštitu žrtava obiteljskog nasilja.

Treći razlog je taj što bi usvajanje konvencije podrazumijevalo nedvosmisleno priznavanje prava žrtava obiteljskog nasilja. Sociološko i psihološko osnaživanje žrtava koje bi moglo proizaći iz takve mjere ne smije biti podcijenjeno, s obzirom na dalekosežnost samog problema. Poseban instrument kojim bi se dodatno podržale žrtve obiteljskog nasilja bio bi od dodatne koristi uz postojeći sustav podrške i zaštite žrtava i njihovih prava, a sve zbog posebnih značajki tog tipa nasilja i posebnih tipova pravnih i društvenih mjera potrebnih za učinkovito rješavanje posebnih *obiteljskih* oblika viktimizacije.<sup>33</sup> Istovremeno je važno u novu konvenciju uključiti postojeće instrumente za zaštitu prava žrtava i to je ono na čemu se trenutno radi.<sup>34</sup>

---

<sup>33</sup> Za pregled međunarodnih instrumenata za prava žrtava i analize njihovog pravnog statusa vidi Marc Groenhuijsen & Rianne Letschert, *Kompilacija međunarodnih instrumenata za prava žrtava/ Compilation of international victims' rights instruments*, Tilburg: Wolf Legal Publishers, 2006.

<sup>34</sup> Svjetsko društvo za proučavanje žrtava i Međunarodni institut za proučavanje žrtava Tilburg University, INTERVICT, organizirali su neslužbeni sastanak sa stručnjacima iz različitih regija da bi raspravili o potrebi i sadržaju *UN-ove konvencije o pravima žrtava*. Sastanak se održao na Tilburškom sveučilištu u prosincu 2005., i doveo je do Nacrta *UN-ove Konvencije o pravdi i podršci žrtvama zločina i zloupotrebe moći*. Za više informacija vidi <http://www.tilburguniversity.nl/intervict/undeclaration/>

Naposljetku, konvencija bi omogućila stvaranje mehanizama nadgledanja (kao što je i predloženo u Nacrtu konvencije o zaštiti djece od seksualnog zlostavljanja<sup>35</sup>) koji bi mogao odigrati ključnu ulogu u provođenju i poštovanju odredbi. Tijelo za nadgledanje bit će sastavljeno od nezavisnih stručnjaka koji će primijeniti niz strogih metoda nadgledanja (uključujući zahtjev prema državama da periodički izvješćuju o svojim praksama i pravo za provođenjem posjeta na licu mjesta ukoliko za tim postoji potreba).

### **3.2. Potencijal Vijeća Europe**

Jedan od ključnih razloga za osnivanje Vijeća Europe bio je osigurati demokraciju koja se temelji na slobodi pojedinaca i spriječiti ponovno izbijanje masovnih kršenja ljudskih prava kao onih koja su se dogodila za vrijeme Drugog svjetskog rata. Vijeće pokriva sva glavna pitanja koja muče europsko društvo, osim vojne obrane i ima za cilj promovirati demokraciju, ljudska prava i vladavinu prava, te razviti zajedničke odgovore na političke, društvene, kulturalne i pravne izazove u zemljama članicama. Zadatak aktivnog promicanja poštivanja vladavine prava postaje osobito nužan u slučajevima kršenja ljudskih prava, kao što je to slučaj sa obiteljskim nasiljem. Zahvaljujući obimnom poslu kojeg je već obavilo, Vijeće Europe je vodeća međuvladina organizacija koja se bori s nasiljem nad ženama, uključujući obiteljsko nasilje. Ovo se poglavito odnosi na već integriran, višeslojan pristup koji omogućava pristupanje problemima iz svih uglova i područja (kazneno pravo, prekršajno pravo, nadležne institucije, ljudska prava) što je osobito značajno i potrebno u borbi protiv obiteljskog nasilja.

---

<sup>35</sup> Eksplanatorno izvješće o Nacrtu konvencije o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja/ Draft Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse sadrži bilješku da je «sustav za nadgledanje koji je predviđen Konvencijom temeljen na jednom tijelu, Odboru potpisnika, sastavljenom od predstavnika Potpisnika Konvencije.» Vidi paragraf 262.

S obzirom na velik broj država članica Vijeća (do danas je to 46 zemalja), instrument Vijeća Europe mogao bi imati snažan učinak. Također, Vijeće Europe je sposobno donijeti i prilagoditi konvencije u relativno kratkom vremenskom razdoblju. U skladu sa svojim pristupom utemeljenim na ljudskim pravima, konvencija Vijeća Europe o obiteljskom nasilju ukazala bi na vezu s *Europskom konvencijom o ljudskim pravima* obvezujući sve države da štite svoje državljane od svih vrsta kršenja ljudskih prava (primjerice, pravo na poštovanje privatnog i obiteljskog života, pravo na slobodu i sigurnost te zabranu mučenja).

Prihvatanje konvencije Vijeća Europe o obiteljskom nasilju bi doprinijelo daljnjim akcijama Europske Unije, kao što se već recimo događalo sa standardima postupanja sa žrtvama zločina- *Preporuka 1985(11) Vijeća Europe* smatra se pretečom Okvirne odluke Europske Unije o položaju žrtava u kaznenom postupku donesene 2001.<sup>36</sup> Iz međunarodne pravne perspektive, konvencija Vijeća Europe bi mogla iznjedruti temelj za druge međunarodne instrumente. To ne znači da su inicijative Vijeća Europe jednosmjerne. Konvencija Vijeća Europe mogla bi pak iskoristiti *acquis* UN-a, Svjetske zdravstvene organizacije i Europske Unije. Štoviše, s obzirom na trenutni napredak unutar UN-a i Svjetske zdravstvene organizacije, konvencija Vijeća Europe mogla bi ponuditi već spreman model koji bi pokrenuo stvari na globalnoj razini. Kao što smo već rekli, *sam* UN ima jako izraženu potrebu za *sustavnim, sveobuhvatnim, multidisciplinarnim i održivim pristupom* u borbi protiv nasilja nad ženama.

#### **4. Stavke za razmatranje za konvenciju Vijeća Europe o obiteljskom nasilju**

##### **4.1. Osnovni zahtjevi: potreba za dosljedno razrađenim instrumentima utemeljenim na dokazima**

---

<sup>36</sup> 2001/220/JHA, 15. svibnja 2001.



Ovo završno poglavlje bavi se nekim dodatnim aspektima koji zaslužuju daljnja razmatranja u kontekstu konvencije Vijeća Europe. Prije nego se pozabavimo svakim posebice, želimo naglasiti neke osnovne zahtjeve za razvijanje sustavnog pristupa koji bi povezao čitav niz mjera. Da bi konvencija bila uspješna i učinkovita u svojoj primjeni, bitno je osigurati okvir koji potiče zemlje članice da razviju sustavnost u mjerama koje donose i primjenjuju.

Iz izvješća iz 2004. o primjeni *Preporuke (2002)5 o zaštiti žena od nasilja* možemo zaključiti da je tek manji broj zemalja članica Vijeća Europe počeo sa sustavnim razvojem akcijskih planova protiv nasilja nad ženama ili obiteljskog nasilja. Mnogo se toga još treba napraviti. Narav i sadržaji dosad poduzetih mjera uvelike se međusobno razlikuju. U svom izvješću o nadgledanju Grupa stručnjaka *Preporuka (2002)5* iznijela je izuzetno dobar pregled svih točaka na koje treba obratiti pažnju – većina njih dala bi se primijeniti na konvenciju Vijeća Europe. Kad govorimo o našoj ograničenoj studiji provedbe, ovo se poglavlje ograničava na glavne točke koje zaslužuju svoje mjesto u konvenciji. Grupa stručnjaka usmjerila je svoje izvješće na nasilje u obitelji i seksualno nasilje (uglavnom nad odraslim ženama), pa izvješće sadržava izvrsnu analizu problema obiteljskog nasilja i vrijedan uvid na osnovu kojeg možemo stvarati neke buduće konvencije.

### **Usklađene multidisciplinarne intervencije**

Multidisciplinarni pristup podrazumijeva uključenost stručnjaka iz svih polja djelovanja bitnih za ovaj problem i predstavlja ključan faktor učinkovitosti konvencije, kako za žrtve, tako i za počinitelje. Na ovo se iznova ukazivalo kroz razne međunarodne dokumente i instrumente o kojima je bilo riječi u drugom poglavlju. Sastavljanje *nacionalnog akcijskog plana* kojim se osniva nacionalno tijelo zaduženo za provedbu i procjenu, nezaobilazan je korak koji ovu priču privodi svom kraju. Konvencija bi tako sačinjavala i općenite upute za nacrt jednog takvog plana.

Španjolski organski<sup>37</sup> zakon/ The Spanish Organic Act 1/2004 primjer je razvojnog uključivanja mjera zaštite žrtava obiteljskog nasilja u pravni sustav države.<sup>38</sup> On spominje ne samo prava žrtve na zaštitu, nego i čitav niz društvenih, pravnih i medicinskih usluga na koje žrtve imaju pravo. Bavi se također i učinkom kojeg nasilje može imati na zapošljavanje žrtava. U kaznenom pravnom sustavu osnovali su se i posebni sudovi koji se bave slučajevima nasilja nad ženama, a predsjedaju im specijalizirani istražni suci. U zdravstvenom području uspostavljene su mjere ranog otkrivanja i intervencije. Najvažnije od svega je nadgledanje primjene zakona i prikupljanje podataka koji pomažu daljnjoj učinkovitoj i dugotrajnoj primjeni.

Multidisciplinarni pristup potreban je baš kao i suradnja različitih pravnih domena koje se bave podrškom žrtvama i sprječavaju ponovnu viktimizaciju sankcioniranjem i/ili liječenjem počinitelja. Potrebno je stoga u potpunosti istražiti mogućnosti koje pružaju prekršajni i kazneni zakon.

## **Prikupljanje podataka i istraživanje**

Nadgledanje i procjena neosporno su najvažniji faktori u stvaranju čvrstog, na dokazima utemeljenog sustava. Sustavno prikupljanje podataka potrebno je za sve pravne i policijske mjere koje su dosad predložene. Posebice je važno voditi točne statistike u policijskim zapisima o slučajevima obiteljskog nasilja, optužnicama i presudama, te o fizičkom i psihičkom stanju i liječenju žrtava. Općenito gledano, za razvoj sustavne politike neophodni su i podaci o istraživanjima na nacionalnim razinama i oblici ponašanja traženja pomoći.

### **4.2. Svrha i opseg**

Svrha ove konvencije bila bi (1.) spriječiti i boriti se protiv obiteljskog nasilja u svim njegovim oblicima, (2.) štititi prava žrtava obiteljskog nasilja, (3.) kazniti počinitelje i prouzročiti promjenu ponašanja u svrhu sprječavanja recidivizma i

---

<sup>37</sup> Organski zakoni su zakoni kojima se razrađuju Ustavom utvrđena prava, op.p.

<sup>38</sup> Vidi 4 *Stocktaking study 2006*, str. 25, 26

ponovne viktimizacije, i (4.) promovirati međunarodnu suradnju u borbi protiv transnacionalnih aspekata obiteljskog nasilja, posebice prisilnih brakova i ubojstava iz časti.

Pri određivanju opsega konvencije početna točka nam je njena sustavnost, tj. uspostavljanje niza politika za sprječavanje nasilja, hvatanje i kažnjavanje počinitelja, i pružanje pomoći žrtvama kroz pravnu, neposrednu i dugotrajnu psihološku i društvenu potporu. U točkama od 4.3. do 4.8. vrlo općenito obrađujemo najvažnije dimenzije neke buduće konvencije.

U svjetlu dosad iznijetih argumenata iz prvog poglavlja, značajke trenutnih politika Vijeća Europe, kao i potreba za sustavnošću mjera, navode nas na zaključak da je najučinkovitije usredotočiti se na obiteljsko nasilje kao *međusobno nasilje između (bivših) partnera*. Odredbe konvencije trebale bi se ticati djece u toj mjeri u kojoj su djeca izložena nasilju među partnerima, tj. nasilju nad zlostavljanim roditeljem. Ovakav stav se podudara i sa trenutnim globalnim smjerom razvoja (UN, Svjetska zdravstvena organizacija) gdje se u međunarodnim instrumentima obiteljsko nasilje također definira kao ono među partnerima i bivšim partnerima. Iako su većina žrtava žene, konvencija bi trebala koristiti rodno neutralnu terminologiju. Tako ne bismo onemogućili rodnu analizu problema, kao ni rodno osjetljivu primjenu konvencije. Nadalje, to bi omogućilo uspostavljanje potrebnih alata za rješavanje problema viktimizacije muškaraca u obiteljskom nasilju.

Obiteljsko nasilje možemo shvatiti kao čin nasilja između partnera ili bivših partnera koje dovodi (ili će dovesti) do fizičkih, seksualnih ili psiholoških ozljeda ili smetnji, a to uključuje prijetnje, zastrašivanja, prisilu ili lišavanje slobode. Uključuje nadalje fizičku i psihičku agresiju, emocionalno i psihološko zlostavljanje te seksualno nasilje. Takvo nasilje može se dogoditi u različitim oblicima veze, od bračnih - obiteljskih veza, prijavljenih ili neprijavljenih izvanbračnih veza sve do veza gdje partneri niti ne žive skupa.

Termini *rod* i *rodno* u *pravnim definicijama* mogli bi otvoriti debate o pravnim tumačenjima *roda* i *rodnog*. Pri sastavljanju konvencije bitno je jasno definirati taj rodni koncept. Izrazito je važno naglasiti da rod nije sinonim ili drugi oblik za izraz *biološki spol*. Bit i širina pojma rod nad pojmom spol je ta što nadilazi biološke odrednice muškaraca i žena. Taj se pojam odnosi na muškost i ženskost/maskulinitet i feminitet, tj. njihove odrednice u obrascima ponašanja, koji su pak odjek kulturoloških, povijesnih, društvenih i psiholoških praksi i mehanizama, koje uobičajeno poistovjećujemo sa tipično ženskim i tipično muškim ponašanjem.<sup>39</sup>

### **4.3. Prevencija: podizanje svjesnosti, obrazovanje i informiranje**

S obzirom na to da je prošlo mnogo vremena prije nego je obiteljsko nasilje i nasilje nad ženama postalo nacionalno pitanje, i uz činjenicu da su postojeći stavovi utjecali na minimalizaciju, čak i poricanje ozbiljnosti problema nasilja, nužno je kampanjama o obiteljskom nasilju podići razinu svjesnosti i na taj način obrazovati i oblikovati širu društvenu zajednicu. Bitno je dakle informirati žrtve i društvo u cjelini o dostupnim oblicima pomoći. U trenutku dok ovo pišemo, tek 14 zemalja provodi neki oblik kampanje o nasilju nad ženama. Nedavno uspostavljena Radna skupina za nasilje nad ženama Vijeća Europe, koja uključuje i obiteljsko nasilje, pokrenula je javnu kampanju Vijeća Europe 2007. godine.

Podaci o predmetu obiteljskog nasilja trebali bi postati sastavni dio nastave u osnovnim i srednjim školama, zajedno s odredbama unutar školskog sustava koje jasno upućuju na to kome se djeca mogu obratiti *dok su u školi* (pedagogima, socijalnim radnicima) za pomoć i podršku. Osnaživanje žrtava može imati važan preventivan učinak. Sustavno doškoloavanje i edukacija stručnjaka iz medicinske, pravne i socijalne struke dodatan je faktor u prevenciji sekundarne viktimizacije djece ranim uočavanjem i pravovaljanom intervencijom.

---

<sup>39</sup> Scott, J. (1986), Rod: Korisna kategorija za povijesne analize/ Gender: A useful category of historical analysis, *The American Historical Review*, Svezak 91, br. 5, 1053-1075.

#### 4.4. Zasebni krivični zakoni

U skladu sa *Preporukom (2002)5 o zaštiti žena od nasilja*, potrebno je poduzeti sljedeće mjere kada govorimo o obiteljskom nasilju:

- Definirati kazneno pravo na način da svaki čin fizičkog ili seksualnog nasilja nad supružnikom/icom, bivšim supružnikom/icom, stalnim ili povremenim partnerom/icom (bilo da se radi o suživotu ili ne) predstavlja povredu *fizičke, psihološke, i/ili seksualne slobode i integriteta* te osobe, a ne samo povredu morala, časti ili ličnosti. S obzirom na opseg problema koji bi se moglo izroditi iz ove definicije, potrebno je jasno definirati koje se to vrste ponašanja sankcioniraju ovakvim zakonima. Do tada, već dana definicija obiteljskog nasilja može poslužiti kao polazišna točka.
- Kaznenim zakonom regulirati seksualno nasilje, uključujući silovanje i tjelesni čin penetracije protivno volji i/ili bez pristanka žrtve, supružnika/ice, stalnog ili povremenog partnera/ice (bilo da se radi o zajedničkom suživotu ili ne).
- Kaznenim zakonom regulirati psihološko nasilje. Ovakvo se nasilno ponašanje treba u detalje definirati i opisati zakonima kako bi se omogućila učinkovita kaznena istraga i gonjenje. Često je pažnju potrebno usmjeriti uočavanju sustavnosti pojave problema, jer se neka od ovih ponašanja, ako ih promatramo kao izolirane primjere, ne bi mogla svrstati kao povreda slobode ili sigurnosti (npr. telefonski pozivi, elektronička pošta, pisma). Posebna pažnja potrebna je za uočavanje načina na koje se djecu koristi u svrhu psihološkog zlostavljanja (zastrašivanja, prijetnje) bivšeg ili sadašnjeg partnera/ice.
- Pobrinuti se da se kulturološke i/ili religijske tradicije ne prihvaćaju kao opravdanja za ubijanje članova obitelji, poglavito žena niti da se koriste kao olakotne okolnosti u tzv. kulturološkim obranama.
- Kaznenim zakonom omogućiti liječenje počinitelja kao sastavni dio pravno utemeljenog kaznenog režima.

## 4.5. Građansko pravo: intervencija i prevencija

Sudbena zaštita žrtava obiteljskog nasilja općenito mora biti dostupna u pravnom sustavu jedne države. To podrazumijeva:

- Odredbe koje omogućavaju privremeno zabranu pristupa počiniteljima obiteljskog nasilja prostorijama koje dijeli sa žrtvom (zabrana pristupa).
- Odrede kojima se omogućava zaštita privatnosti žrtve (odluka o zaštitnoj mjeri, zabrana kontakta).
- Odredbe koje uzimaju u obzir sigurnost žrtve i djece pri odlučivanju o skrbništvu i pravu na posjećivanje nakon rastave i razvoda.

## 4.6. Zaštita žrtava

### *Kazneno - pravni sustav*

Općenito govoreći bitno je donijeti takvu konvenciju o obiteljskom nasilju koja sadržava ili poziva na stvaranje prikladnih nacionalnih mjera i zakonskih sankcija, pa će se na taj način omogućiti brzo, učinkovito djelovanje u smislu kažnjavanja počinitelja i ispravljanja štete počinjene žrtvama. Izgleda da postoji međunarodni konsenzus o prirodi i obimu prava žrtava u kazneno- pravnom sustavu. U glavnim crtama ovo uključuje sljedeće principe:

- Pravo na poštovanje i priznanje tijekom svih faza kaznenog postupka.
- Pravo na primanje informacija o razvoju slučaja. Ovo pravo bitno je osobito za žrtve obiteljskog nasilja s obzirom na dotadašnju društvenu izolaciju od koje mnoge od njih pate.
- Pravo na pružanje informacija službenicima odgovornim za donošenje odluka o prekršitelju/ počinitelju kaznenog djela.
- Pravo na pravni savjet, bez obzira na sredstva kojim žrtva raspolaže.
- Pravo žrtve na zaštitu privatnosti i fizičku zaštitu. U slučaju da se radi o žrtvama obiteljskog nasilja potrebno je uvesti posebne mjere. Može im se omogućiti zaseban ulaz i izlaz u slučajevima svjedočenja protiv osumnjičenog zbog straha od osвете. Ukoliko postoji strah i rizik zbog

osvete i van sudnice, žrtvi se treba omogućiti podrška u smislu pružanja zaštite i sigurnosti, čak i ako se radi o izmještanju u drugi dom. Druga ključna mogućnost bila bi i svjedočenje putem video linka, kao bi se izbjegao potencijalno traumatični susret žrtve i počinitelja.

- Pravo na naknadu štete od strane počinitelja i države zbog pretrpljene novčane, fizičke, psihološke, moralne i društvene štete, u iznosu koji odgovara stupnju počinjene štete uključujući nastale pravne troškove.
- Pravo žrtve na potporu. U pružanju potpore žrtvama obiteljskog nasilja ključno je uzeti u obzir pravne, društvene i psihološke potrebe zbog uravnoteživanja potrebe da se kazneno progoni počinitelja ali i pomogne žrtvi. Kako raste utjecaj kaznenog prava na slučajeve obiteljskog nasilja, tako treba uočiti da se kazneni progon počinitelja zna kositi sa zaštitom žrtve, njene sigurnosti i spokoja. Podrška žrtvama nikako ne bi trebala ovisiti o njihovoj spremnosti da svjedoče.

#### *Društvena i institucionalna podrška žrtvama*

Van kazneno pravnog sustava, prava žrtava obiteljskog nasilja ovise o vladama i osiguravanju sljedećih društvenih i institucionalnih oblika pomoći:

- *Skloništa* koja pružaju sigurnu zaštitu od ponovne viktimizacije. Utočišta su dostupna 24 sata dnevno, 7 dana u tjednu i predstavljaju nezamjenjiv oblik pomoći.
- *Linije telefonske pomoći* dostupne 24 sata dnevno, 7 dana u tjednu.
- Programi pomoći za djecu svjedoke obiteljskog nasilja nad njihovim (najčešće) majkama.

#### *Počinitelji*

- *Programi liječenja*. Uz obvezu pohađanja programa liječenja preuzetu iz kaznenog zakona, važno je poraditi na sprečavanju ponavljanja nasilja nad žrtvom u obliku dobrovoljnih programa liječenja s kojima bi počinitelji mogli nastaviti po isteku zakonom predviđenih programa.

#### 4.7. Istražni postupak, progon i proceduralno pravo

Postoje duboko ukorijenjeni problemi u primjeni postojećih kaznenih zakona koji se tiču obiteljskog nasilja. Najočitiiji problem je neprijavljivanje slučajeva nasilja i visok postotak odustajanja od progona. Bez prave provedbe svaki pokušaj usklađivanja zasebnih kaznenih zakona bit će neučinkovit. Sljedeće točke zaslužuju posebnu pažnju:

- *Izobrazba.* Općenito, valjana izobrazba preduvjet je bilo kojem obliku napretka učinkovitosti policije i sudstva. Takva bi izobrazba trebala biti sastavni dio osnovne izobrazbe svih zaposlenih u kazneno - pravnom sustavu (policija, tužitelji, suci) i trebala bi se nastaviti izobrazbom na radnom mjestu. Nakon pojačavanja intenziteta kampanja za podizanje svjesnosti, smanjuje se gornji prag tolerancije kod žrtava i to dovodi do pojačane potražnje za policijskom intervencijom i pomoći. Ovo zahtjeva usredotočenu izobrazbu profesionalaca iz redova policije, tužilaštava i sudstva. Također je jako važno razviti prikladan sustav pravnog zastupanja žrtava.
- *Prikupljanje podataka i nadgledanje:* Sustavno bilježenje slučajeva obiteljskog nasilja u policiji od ključnog je značaja za nadgledanje rada policije u slučajevima obiteljskog nasilja. Ti nam podaci mogu poslužiti u rasvjetljavanju velikog broja slučajeva u kojima se odustalo od progona te načina kako se suprotstaviti tom trendu.
- *Posebne skupine stručnjaka:* Vrijedi razmotriti mogućnost uspostavljanja specijaliziranih jedinica za slučajeve obiteljskog nasilja ili jedinica za slučajeve nasilja nad ženama, unutar same policije i tužilaštva što bi osiguralo potrebnu razinu izobrazbe i stručnosti među kadrom.
- *Međunarodna suradnja* u istragama iznimno je važna u slučajevima takozvanih ubojstava iz časti i prisilnih brakova. Ovo pravo žrtve zahtjeva od države da njeguje, razvija i poboljšava suradnju s drugim državama u



slučajevima preko - graničnog nasilja, što bi trebalo pospešiti učinkovitost zaštite žrtve i njenih interesa u kaznenom postupku.

- *Sudski progon ex officio*: Obiteljsko nasilje prekršaj je protiv javnog reda i mira. Nužno je dopustiti javnim tužiteljima da kazneno procesuiraju prekršitelje u slučajevima obiteljskog nasilja.<sup>40</sup>

#### **4.8. Mehanizmi nadgledanja**

Završna stavka je problem nadgledanja i primjene buduće konvencije Vijeća Europe. Neosporno bi postojala korist od uvođenja mehanizama nadgledanja. Radna skupina za nasilje nad ženama, uključujući obiteljsko nasilje mogla bi odigrati ključnu ulogu u nadgledanju i poticanju nacionalnih inicijativa u ovom području kako bi se provedba konvencije održala na dnevnom planu svih nacionalnih politika. Valjalo bi ovom konvencijom razmotriti uvrštavanje Radne skupine u mehanizme nadgledanja kao njihov sastavni dio.

Predstavnici nevladinih udruga i drugih tijela aktivno uključenih u prevenciju i borbu protiv obiteljskog nasilja također bi trebali imati ulogu u nadgledanju provedbe konvencije.<sup>41</sup> Jedan od primjera je Grupa stručnjaka za primjenu i praćenje *Preporuke (2002)5 Vijeća ministara država članica o zaštiti žena od nasilja* (EG-S-MV). Još jedan dobar primjer nalazi se unutar Vijeća Europe i leži u Okviru konvencije za zaštitu nacionalnih manjina, kojim se uspostavilo Savjetodavno vijeće sastavljeno od neovisnih stručnjaka, ali i dodijelila i izvršna uloga političkom tijelu (u ovom slučaju radi se o Vijeću ministara Vijeća Europe). Iako većina vijeća može donijeti tek pravno neobvezujuće preporuke (za razliku od Europskog suda za ljudska prava), ista mogu potencijalno odigrati važnu ulogu u razlučivanju

---

<sup>40</sup> Vidi Preporuka 2002/5, paragrafi 38, 39 I 40.

<sup>41</sup> Vidi paragraf 269 napomene za pojašnjenje Nacrta konvencije o zaštiti djece od seksualnog iskorištavanja i zlostavljanja/ Draft Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse, koja nudi sličnu konstrukciju.

najboljih primjena konvencije, što bi moglo poslužiti drugim državama potpisnicama kao model. Na njihovo se mišljenje mogu pozvati druga tijela Vijeća Europe, kao što je Europski sud za ljudska prava, u nekim budućim pravnim slučajevima.<sup>42</sup>

---

<sup>42</sup> Vrijednost koja se pridaje njihovom mišljenju potvrđuje i slučaj Europskog suda za ljudska prava koji koristi stav Savjetodavnog vijeća za zaštitu nacionalnih manjina kao svoj smjerokaz. Vidi ECtHR, Gorzelik i drugi v. Poljska, br. 44158/98, 17 veljača 2004.